

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף פ"ח

מביאה הגמרא דין שאמר שמואל שהנוטל כלי מן האומן יוצר הכלי, כדי לבקרו וכלומר שנוטלו לבדוקו האם לקנותו, ונאנס בידו חייב, ואמנם אומרת הגמרא שהוא חייב על האונסים רק אם יש לכלי מחיר קבוע ודמיו ידועים שאז כיון שיש על הכלי הרבה קופצים וההנאה מהקנייה היא לקונה דינו כשואל.

ומביאה הגמרא מעשה באדם שהלך לבית המטבחים ונטל ירך של בשר לקנותה, ובא פרש ונטל ממנו את הירך, וחייבו רב יימר לשלם עבורה. ומוסיפה הגמרא שהוא חייב לשלם רק אם דמי הירך ידועים, אך אם אין דמיה ידועים הוא פטור.

מעשה נוסף מביאה הגמרא באדם שהביא דלועים לנהר פום למוכרם, ובאו רבים ונטלו מהדלועים וכיון שהוא חשש שלא ישלמו לו עליהם, אמר הרי הם מוקדשים לשמים, ואמר רב כהנא שכיון שדמי הדלועים קצובים מי שנטל אותם לקנותם כבר זכה בהם ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, ולכן אינו יכול להקדישם. אמנם אם אין דמיהם קצובים הם עדיין ברשות המוכר וקדושים.

מביאה הגמרא ברייתא שאומרת שאדם שקנה ירק מן השוק ובריר מתוך הירק את מה שרוצה בו, והניח את האחרים אפילו כל היום כולו לא קנה ולא נתחייב במעשר, אך אם גמר בלבו לקנותו קנה ונתחייב במעשר, וממילא להחזירו אינו יכול כיון שכבר נתחייב במעשר ולעשרו אינו יכול כי הוא מפסיד את המוכר בדמים, ולכן מעשרו ומשלם למוכר עבור הירק שנטל למעשרות.

ותמהה הגמרא וכי משום דגמר בלבו לקנות קנה ונתחייב במעשר, וביאר רב הושעיא שמדובר באדם ירא שמים, שאינו חוזר ממה שגמר בליבו, ולכן הוא זוכה במקח על ידי גמירות דעתו ומתחייב לעשרו.

וכפי שהיה מעשה ברב ספרא שקיים בעצמו את הפסוק בתהילים "ודובר אמת בלבבו" ולא היה חוזר בו אפילו ממה שגמר בליבו.

משנה. הסיטונאי שמוכר בכמות גדולה מקנח מדותיו אחד לשלשים יום כדי שלא ידבק יין או שמן קרוש בתחתית המידה וממילא הקונים יקבלו פחות ממה ששילמו, ובעל הבית שמוכר מידי פעם מהיין או השמן שלו מקנח אחד לשנים עשר חדש. ודעת רבן שמעון בן גמליאל להפך, שסיטון מקנח פעם ב"ב חודש כיון שהוא מוכר הרבה לא נדבק במידה כל כך, אך בעל הבית מקנח אחת לשלושים יום.

והחנווני שאינו מחוייב להטיף לקונה ג' טיפות ממה שנשאר במידה מקנח מדותיו פעמים בשבוע, וממחה וכלומר מנקה את משקלותיו פעם אחת בשבוע. ומקנח מאזנים על כל שקילה.

ואמר רשב"ג שמה שצריך לקנח מידותיו זה דווקא במידות לח אך ביבש אינו צריך.

עמוד ב'

וכשהמוכר שוקל דבר במאזנים כגון בשר חייב שהמשקל של הבשר יכריע טפח את המשקל של המידה. ואם היה שוקל במדוייק, המוכר נותן לקונה גירומין דהיינו מוסיף לו על מה שקנה, אחד לעשרה בלח ואחד לעשרים ביבש.

ובמקום שנהגו למוד במידה דקה דהיינו מידת קב שהיא קטנה לא ימוד לקונה בפעם אחת כמה קבין במידה גסה וגדולה יותר, אלא ימוד כמה פעמים במידת הקב. וכן במקום שנהגו למוד בגסה לא ימוד בדקה, ובמקום שנהגו למכור את המידה מחוקה דהיינו בצמצום לא יגדוש, ואם נהגו לגדוש לא ימחוק.

גמרא. שואלת הגמרא מה המקור למה שאמרה המשנה שצריך להכריע את המשקל בטפח, ומביאה הגמרא שאמר ריש לקיש שמהפסוק "אבן שלמה וצדק" לומדים שצריך המוכר לצדק משלו ולתת לקונה. אך תמהה הגמרא שהרי במשנה התבאר שאם היה המוכר שוקל באופן מדוייק צריך להוסיף גירומין, ואם כך רואים שלא חייבים להכריע את המשקל.

ומבארת הגמרא שבאמת דברי ריש לקיש היו על כך שאמרה המשנה שצריך להוסיף גירומין לאחר הכרעת המשקל, שאמר ריש לקיש שהמקור הוא מהפסוק "אבן שלמה וצדק" לומדים שצריך המוכר לצדק משלו ולהוסיף לקונה.

ועל מה שאמרה המשנה שצריך המוכר להוסיף לקונה אחד לעשרה בלח, ביאר ר' אבא בר ממל בשם רב שצריך להוסיף אחד מעשרה של ליטרא על כל עשרה ליטרין דהיינו אחוז אחד.

ועל מה שאמרה המשנה שצריך להוסיף אחד מעשרים ביבש, מסתפקת הגמרא האם הכוונה אחד מעשרים ביבש מעשרים, וכלומר אחד מארבע מאות, או שהכוונה אחד מעשרים מתוך עשרה ליטרין שהיינו אחד ממאתים ונשאר הגמרא בתיקו.

אמר ר' לוי שקשה עונשן של המשנים מהמדות יותר מעונשן של עריות שבעריות נאמר בהן הלשון "אל" "כי את כל התועבות האל", ולגבי מידות נאמר הלשון "אלה" "כי תועבת ה' כל עושה אלה".

ומבארת הגמרא שהלשון "אל" קשה יותר מהלשון "אלה" שנאמר ביחזקאל "ואת אילי הארץ לקח".

ושואלת הגמרא שהרי גם לגבי עריות נאמר "כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו וגו'", ועונה הגמרא שמה שנאמר לגבי עריות אלה, זה בה לומר שדווקא אלו וכלומר העריות עושן בכרת ולא עונשן של מידות.

ולמרות זאת קשה עונשן של מידות כיון שמערייות אפשר לשוב בתשובה, אך ממידות אי אפשר לשוב בתשובה באופן מושלם כי אינו יודע את מי גזל, ולכן אינו יכול להשיב את הגזילה.

עוד אמר ר' לוי שקשה דין הגוזל הדיוט יותר מהגוזל הקדש, שלגבי הדיוט הקדים הכתוב חטא לגזילה שנאמר "נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' ושיחת בעמיתו וגו'", ולגבי הקדש הקדיש מעילה לחטא שנאמר "נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה וגו'".

עוד אמר רבי לוי, בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, הקב"ה ברך את ישראל בעשרים ושתים אותיות וקללן בשמנה, שברכן בעשרים ושתים שתחילת הברכות בפרשת בחוקותי מתחילות באות א' "אם בחקותי תלכו" וסופם באות ת' של המילה "קוממיות", ויש בין א' לת' כ"ב אותיות. אך הקללות התחילו באות "ו" "ואם בחקותי תמאסו", והסתיימו באות מ' "ואת חקותי געלה נפשם" ויש בין ו' למ' שמונה אותיות.

ואילו משה רבינו ברכן בשמונה וקללן בעשרים ושתים, שברכן בשמונה מהאות ו' של הפסוק "והיה אם שמוע תשמע", עד האות מ' של המילה "לעבדם". וקללן בעשרים ושתים מהאות ו' של המילה "והיה אם לא תשמע" עד האות ה' של המילה "ואין קונה".